

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Кафедра економіки підприємства

Затверджую:
Декан факультету
економіки і менеджменту

/С.В.Мироненко/

«25» червня 2025р.

Гарант освітньої програми:
Ливарне виробництво чорних та
кольорових металів і сплавів

/ М.М. Федоров /

«24» червня 2025р.

Розглянуто і схвалено
на засіданні кафедри ЕП
Протокол №11 від 24.06.2025р.
в. о. завідувача кафедри ЕП

/ С. О. Підгора /

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Підприємницька діяльність та економіка підприємства»

Галузі знань: 13 «Механічна інженерія», 14 «Електрична інженерія», 15 «Автоматизація та приладобудування»

Спеціальності: 131 «Прикладна механіка», 133 «Галузеве машинобудування», 136 «Металургія», 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»

Освітньо-професійні програми: «Прикладна механіка», «Галузеве машинобудування», «Ливарне виробництво чорних та кольорових металів і сплавів», «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»

Освітній рівень: перший (бакалаврський)

Факультет:
Розробник:

Економіки і менеджменту
к.т.н., доцент Касьянюк С.В.

Краматорськ, 2025р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників		Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни			
форма навчання на базі ПЗСО	форма навчання на базі ОКР «Молодший бакалавр»		форма навчання на базі ПЗСО		форма навчання на базі ОКР «Молодший бакалавр»	
денна	заочна		денна	заочна	денна	заочна
Кількість кредитів		Галузі знань: 13 "Механічна інженерія", 14 "Електрична інженерія", 15 "Автоматизація та приладобудування" Спеціальності: 131 "Прикладна механіка", 133 "Галузеве машинобудування", 136 "Металургія", 141 "Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка", 151 "Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології"	Обов'язкова			
3,0	1,5		Рік підготовки:			
Загальна кількість годин			4-й	4-й	1-й, 2-й	2-й
90	45		Семестр			
Модулів – 1			7-й	7-й	2-й, 4-й	3-й
Змістових модулів – 2			Лекції			
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає			30 год.	8 год.	9 год.	4 год.
Тижневих годин для денної форми навчання на базі ПЗСО: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача – 3			Практичні заняття			
Тижневих годин для денної форми навчання на базі ОКР «Молодший бакалавр: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача – 3			15 год.	–	9 год.	–
			Самостійна робота			
		45 год.	82 год.	27 год.	41 год.	
		Вид контролю				
		залік		залік		
		Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр				

Примітка.

Середнє співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання на базі ПЗСО – 1 / 1 (45 / 45)
 для денної форми навчання на базі ОКР «Молодший бакалавр – 2 / 3 (18 / 27)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Формування готовності фахівців оподаткування до майбутньої професійної діяльності нерозривно пов'язане із набуттям компетентностей щодо виконання економічних розрахунків та прийняття економічно обґрунтованих рішень, оскільки останні є однією з найважливіших складових підвищення ефективності виробництва, тобто збільшення відношення результатів виробництва до його витрат. Праця майбутніх інженерів полягає у систематичному прийнятті конструкторських, технологічних, організаційних та інших рішень в умовах постійних змін внутрішніх і зовнішніх чинників діяльності.

Вивчення Підприємницької діяльності та економіки підприємства відіграє важливу роль у набутті теоретичних знань та практичних навичок у галузі виконання економічних розрахунків, проведенні техніко-економічного аналізу, обґрунтуванні технічних і організаційних рішень на основі економічних критеріїв у рамках майбутньої професійної діяльності; ефективного управління виробничими витратами та ціноутворенням; розробки заходів щодо підвищення ефективності виробництва і кращого використання ресурсів.

Розвиток економіко-організаційного мислення майбутніх інженерів допоможе використовувати здобуті знання для якісного виконання своїх професійних обов'язків.

Мета дисципліни – формування когнітивних, афективних та моторних компетентностей в сфері вивчення і пояснення сутності економічного механізму діяльності промислового підприємства, організаційних основ створення і функціонування сучасного виробництва, а також набуття навичок застосування цих компетентностей у професійній діяльності.

Завдання дисципліни:

- опанування термінологічного апарату економічних основ виробництва: характеристик матеріальної бази, кадрів; а також економічних та фінансових результатів діяльності підприємства;
- набуття навичок виконувати техніко-економічні розрахунки та проводити техніко-економічний аналіз;
- формування навичок обґрунтовувати наукові, технічні та організаційні рішення на основі економічних критеріїв у рамках майбутньої професійної діяльності;
- формування навичок розробляти заходи підвищення ефективності виробництва і кращого використання ресурсів;
- формування навичок самостійного аналізу фактологічного матеріалу, критичного осмислення точок зору на особливості організації, нормування та оплати праці для підвищення її продуктивності та якості;
- забезпечення вміння узагальнювати та деталізувати окремі факти, явища, механізми, тенденції у економічному аналізі науково-технічної та виробничої діяльності та застосовувати методи підвищення ефективності виробництва.

Передумови для вивчення дисципліни: вивчення основ економічної теорії, інформатики, комп'ютерної техніки.

Дисципліна спрямована на отримання здобувачами наступних загальних та спеціальних (фахових) компетентностей:

ЗК13. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК14. Здатність планувати та управляти часом.

ФК9. Здатність визначити та дослідити проблему у сфері спеціалізації, а також ідентифікувати обмеження, зокрема ті, що пов'язані з питаннями сталого розвитку, охорони природи, здоров'я і безпеки та з оцінками ризиків.

ФК15. Здатність усвідомлювати комерційний та економічний контексти діяльності; здатність ідентифікувати фактори, що впливають на витрати в планах і проектах, відповідно до спеціалізації, та керувати ними; здатність застосовувати методи управління, адекватні поставленим цілям та завданням.

ФК17. Здатність реалізовувати концепції ощадливого виробництва та загальні принципи зниження виробничих витрат у металургії, а також впроваджувати ресурсозберігаючі технології, які дозволяють акумулювати ресурси, спрямовані на досягнення цілей в усіх напрямках діяльності металургійного підприємства.

ФК31. Здійснювати техніко-економічне обґрунтування проектних рішень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних програмних результатів навчання:

ПРН5. Розуміння важливості нетехнічних обмежень, пов'язаних із суспільством, здоров'ям і безпекою, охороною навколишнього середовища, економікою, промисловістю.

ПРН8. Вміння розробляти і проектувати, відповідно до спеціалізації, складні вироби, процеси і системи, які задовольняють встановлені вимоги, що передбачає обізнаність про нетехнічні (суспільство, здоров'я і безпека, навколишнє середовище, економіка) аспекти, обрання і застосовування адекватної методології проектування, у тому числі інструментами автоматизованого проектування

ПРН 9. Вміння обирати і використовувати системи управління і організації виробництва згідно із спеціалізацією.

ПРН 19. Вміння впроваджувати автоматизовані інструменти управління в усіх напрямках діяльності.

ПРН 20. Вміння перетворювати нові ідеї в бізнес-проекти та успішно їх презентувати аудиторії.

ПРН 21. Вміння застосовувати концепції бережливого виробництва та загальні принципи зниження виробничих витрат у металургії.

ПРН 34. Вміння ефективно працювати в команді та досягати консенсусу.

ПРН 35. Вміння здійснювати техніко-економічне обґрунтування проектних рішень.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

3.1. Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами форми навчання на базі ПЗСО

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
		(денна / заочна форма)			
		в т.ч.			
Усього	Л	П (С)	Лаб	СРС	
Змістовий модуль 1. Економічні основи виробничої діяльності підприємства					
1.	Підприємництво як вид господарської діяльності. Організаційно-правові основи діяльності підприємства	8	2	1	5 / 8
2.	Основні засоби підприємства	9	4 / 1	2	3 / 8
3.	Оборотні кошти підприємства	8	2 / 1	2	4 / 7
4.	Персонал підприємства та продуктивність праці	8	3 / 1	2	3 / 7
5.	Оплата і мотивація праці	9	2 / 1	2	5 / 8
Змістовий модуль 2. Економічний механізм діяльності підприємства					
6.	Загальна характеристика продукції	6	2	1	3 / 6
7.	Витрати та собівартість продукції	9	4 / 1	1	4 / 8
8.	Ціни на продукцію (послуги) підприємства	9	3 / 1	1	5 / 8
9.	Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства	8	3 / 1	1	4 / 7
10.	Фінансова діяльність підприємства	8	2	1	5 / 8
11.	Інвестиційна діяльність підприємства	8	3 / 1	1	4 / 7
Усього годин		90	30 / 8	15	45 / 82

форми навчання на базі ОКР «Молодший бакалавр»

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
		(денна / заочна форма)			
		в т.ч.			
Усього	Л	П (С)	Лаб	СРС	
Змістовий модуль 1. Економічні основи виробничої діяльності підприємства					
1.	Підприємництво як вид господарської діяльності. Організаційно-правові основи діяльності підприємства	4			4 / 4
2.	Основні засоби підприємства	5	1 / 1	1	3 / 4
3.	Оборотні кошти підприємства	4	1 / 1	1	2 / 3
4.	Персонал підприємства та продуктивність праці	4	1	1	2 / 4
5.	Оплата і мотивація праці	4	1	1	2 / 4
Змістовий модуль 2. Економічний механізм діяльності підприємства					
6.	Загальна характеристика продукції	3	1	1	1 / 3
7.	Витрати та собівартість продукції	5	1 / 1	1	3 / 4
8.	Ціни на продукцію (послуги) підприємства	4	1	1	2 / 4
9.	Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства	4	1 / 1	1	2 / 3
10.	Фінансова діяльність підприємства	4			4 / 4
11.	Інвестиційна діяльність підприємства	4	1	1	2 / 4
Усього годин		45	9 / 4	9	27 / 41

Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота здобувачів.

3.2. Розподіл обсягу дисципліни між учбовими тижнями

Денна форма навчання на базі ПЗСО – 7 семестр

Вид навчальних занять або контролю	Розподіл між учбовими тижнями														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Лекції	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Практичні заняття		2		2		2		2		2		2		2	1
Сам. робота	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	3
Консультації			конс						конс						конс
Модулі	Модуль 1														
Контроль по модулю						К1							К2		

Денна форма навчання на базі ОКР «Молодший бакалавр» – 4а семестр

Вид навчальних занять або контролю	Розподіл між учбовими тижнями								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Лекції	2		2		2		2		1
Практичні заняття		2		2		2		2	1
Сам. робота	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Консультації			конс				конс		
Модулі	Модуль 1								
Контроль по модулю						К1		К2	

4. Лекції

Денна форма навчання на базі ПЗСО

Змістовий модуль 1. Економічні основи виробничої діяльності підприємства (13 годин лекційних занять)

Тема 1. Підприємництво як вид господарської діяльності. Організаційно-правові основи діяльності підприємства (2 години лекційних занять).

Лекція 1. Підприємництво як вид господарської діяльності. Організаційно-правові основи діяльності підприємства

Поняття господарської діяльності згідно з Господарським кодексом України. Господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини, які становлять сферу господарських відносин. Підприємництво та некомерційна господарська діяльність. Функції підприємництва. Види підприємницької діяльності: виробнича, комерційна, фінансова, консультативна.

Поняття підприємства. Види та організаційні форми підприємств залежно від: форми власності, способу утворення (заснування) та формування статутного фонду, кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції.

Поняття господарського товариства. Види господарських товариств: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства.

Поняття об'єднання підприємств. Асоціації, корпорації, консорціуми, концерни як основні види об'єднань підприємств, їх особливості, рівень централізації функцій учасників.

Організаційна структура управління підприємством. Типи організаційних структур: лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, дивізійна, матрична.

Література: [1, с. 8–72; 2, с. 13–18].

Тема 2. Основні засоби підприємства. (4 години лекційних занять).

Лекція 2. Основні засоби підприємства: поняття, склад, класифікація, показники використання

Поняття активів та склад оборотних і необоротних активів підприємства. Поняття основних засобів. Класифікація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку, залежно від виду діяльності підприємства, за характером участі основних засобів у сфері матеріального виробництва та за роллю в процесі виробництва. Види вартісної оцінки основних засобів: первісна, переоцінена, залишкова, середньорічна, амортизована, ліквідаційна.

Методичні основи обчислення та інтерпретація узагальнюючих показників використання основних засобів: фондоддачі, фондомісткості, фондоозброєності та рентабельності основних засобів. Методика обчислення, інтерпретація та максимально прийнятні значення приватних показників використання основних засобів: коефіцієнта екстенсивного, інтенсивного навантаження, інтегрального та коефіцієнта змінності.

Література: [1, с. 105–110; 2, с. 19–41].

Лекція 3. Знос та амортизація основних засобів підприємства

Поняття зносу, амортизації, строку корисного використання основних засобів. Види зносу основних засобів: фізичний та моральний, у взаємозв'язку з формами їх відтворення: ремонтом (поточним, капітальним), модернізацією та заміною засобів праці. Методи нарахування амортизації: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий, сфера їх застосування.

Література: [1, с. 111–120; 2, с. 19–41].

Тема 3. Оборотні кошти підприємства (2 години лекційних занять).

Лекція 4. Оборотні кошти підприємства

Поняття оборотних коштів підприємства як сукупності грошових коштів підприємства, необхідних для формування й забезпечення кругообігу оборотних виробничих засобів і засобів обігу. Поняття оборотних виробничих засобів і засобів обігу, склад цих двох груп оборотних засобів. Основні стадії кругообігу оборотних засобів та поняття виробничого циклу.

Зміст та доцільність нормування оборотних коштів. Нормовані та ненормовані оборотні кошти. Визначення нормативів оборотних коштів у: виробничих запасах,

незавершеному виробництві, залишках готової продукції методом прямого розрахунку.

Методика розрахунку та інтерпретація показників ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнта оборотності оборотних коштів, коефіцієнта авантаження, тривалості обороту та рентабельності оборотних коштів. Методика розрахунку та інтерпретація абсолютного та відносного вивільнення оборотних коштів.

Література: [1, с. 127–133, с. 150–158; 2, с. 42–65].

Тема 4. Персонал підприємства та продуктивність праці (3 години лекційних занять).

Лекція 5. Персонал підприємства та продуктивність праці

Поняття «трудові ресурси» та «персонал підприємства». Класифікація персоналу підприємства за ознаками: участі у виробничому процесі, виконуваними функціями, професіями та спеціальностями, кваліфікаційним рівнем. Структура персоналу підприємства та чинники її формування.

Методика розрахунку та інтерпретація коефіцієнтів обороту по прийому, обороту по вибуттю, плинності, сталості складу персоналу підприємства.

Сфера застосування, вихідні дані та порядок розрахунку чисельності робітників трьома основними методами: за трудомісткістю робіт, за нормами обслуговування та за робочими місцями. Методика розрахунку балансу робочого часу, який складається з календарного, номінального та ефективного фондів часу.

Поняття «продуктивність праці», методи її вимірювання. Методика розрахунку трудомісткості продукції. Вихідні дані та методичні основи визначення виробітку. Середньорічний, середньоденний та середньогодинний показники виробітку. Залежність між показниками продуктивності (виробітком та трудомісткістю).

Література: [1, с. 79–104, 379–383; 2, с. 66–88].

Тема 5. Оплата і мотивація праці (2 години лекційних занять).

Лекція 6. Оплата і мотивація праці

Поняття заробітної плати та мінімальної заробітної плати згідно з діючим законодавством. Основні чинники, від яких залежить розмір заробітної плати. Складові витрат на оплату праці: основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Тарифна система як основа організації оплати праці на вітчизняних підприємствах, її складові: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники). Основи формування тарифної сітки (схеми посадових окладів) та зміст тарифно-кваліфікаційних характеристик. Форми оплати праці у рамках тарифної системи: відрядна та почасова, їх переваги та недоліки, умови застосування. Системи нарахування заробітної плати у межах відрядної форми оплати праці: пряма відрядна, непряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна й акордна. Системи нарахування заробітної плати у межах почасової форми оплати праці.

Система мотивації як сукупність взаємопов'язаних заходів, які стимулюють окремого працівника або трудовий колектив у цілому щодо досягнення індивідуальних і спільних цілей діяльності підприємства. Вимоги до системи мотивації на рівні підприємства та методи мотивації.

Література: [1, с. 384–412; 2, с. 89–115].

Змістовий модуль 2. Економічний механізм діяльності підприємства (17 годин лекційних занять)

Тема 6. Загальна характеристика продукції (2 години лекційних занять).

Лекція 7. Загальна характеристика продукції

Економічна сутність категорій «готові вироби», «напівфабрикати», «незавершене виробництво». Класифікація продукції, яка виробляється, за економічним призначенням.

Вимірники обсягу продукції: натуральні, умовно-натуральні, трудові та вартісні. Склад та методика визначення вартісних показників обсягу продукції: товарної, валової, реалізованої та чистої продукції.

Література: [1, с. 334–337; 2, с. 116–124].

Тема 7. Витрати та собівартість продукції (4 години лекційних занять).

Лекція 8. Класифікація та склад витрат підприємства

Поняття витрат. Класифікація витрат за ознаками: місце виникнення витрат, вид продукції, вид витрат, спосіб перенесення вартості на продукцію, залежність від зміни обсягу виробництва, відношення до собівартості робіт. Склад витрат підприємства. Порядок визначення витрат за видами діяльності підприємства: основною, операційною, фінансовою, інвестиційною, звичайною.

Склад витрат операційної діяльності підприємства. Склад витрат звичайної діяльності підприємства. Склад адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних, фінансових, витрат від участі в капіталі, інших витрат.

Література: [1, с. 415–424; 2, с. 125–143].

Лекція 9. Собівартість промислової продукції, методи її калькулювання

Поняття виробничої собівартості промислової продукції, її склад за калькуляційними статтями. Склад загальновиробничих витрат. Основні методи калькулювання виробничої собівартості промислової продукції: позамовний та попередільний. Склад собівартості реалізованої продукції.

Література: [1, с. 425–435; 2, с. 125–143].

Тема 8. Ціни на продукцію (послуги) підприємства (3 години лекційних занять).

Лекція 10. Поняття та класифікація цін. Цінова політика та цінова стратегія підприємства

Співвідношення економічної цінності та ціни продукції. Поняття ціни. Класифікація цін залежно від: ступеня участі держави в процесі ціноутворення, обліку транспортних та інших супутніх витрат у ціні. Порядок формування цін на продукцію підприємства.

Поняття цінової політики. Сутність активної та пасивної політики цін підприємства. Поняття стратегії ціноутворення. Типові стратегії: високих, низьких та нейтральних цін.

Література: [1, с. 436–445; 2, с. 145–153].

Лекція 11. Методи ціноутворення

Поняття методу ціноутворення. Групи методів ціноутворення: витратні, ціннісні, основані на діях конкурентів. Основні методи визначення ціни, їх переваги і недоліки, умови застосування.

Література: [1, с. 436–445; 2, с. 145–153].

Тема 9. Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства (3 години лекційних занять).

Лекція 12. Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства

Поняття доходу та прибутку. Групування показників доходу і прибутку в розрізі видів діяльності підприємства. Методика розрахунку показників: валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, прибутку від звичайної діяльності, чистого прибутку.

Показники економічної ефективності. Методичні основи визначення показників: рентабельності продукції, рентабельності власного капіталу, рентабельності сукупних активів підприємства.

Поняття точки безбитковості. Аналітичний та графічний методи визначення точки безбитковості. Поняття запасу міцності. Визначення та інтерпретація коефіцієнта запасу міцності.

Література: [1, с. 449–480; 2, с. 154–172].

Тема 10. Фінансова діяльність підприємства (2 години лекційних занять). **Лекція 13. Фінансова діяльність підприємства**

Поняття фінансової діяльності, фінансових ресурсів підприємства. Сутність фінансів та основні види фінансових відносин підприємства. Внутрішні та зовнішні джерела формування фінансових ресурсів. Фінансовий менеджмент як система управління, суб'єктом якої є фінансова служба підприємства, об'єктом – фінансові ресурси у вигляді грошового обороту господарюючого суб'єкта.

Бухгалтерська звітність як основне джерело інформації для проведення оцінки фінансового стану підприємства. Методика оцінки, яка включає аналіз структури балансу підприємства и оцінку його динаміки; аналіз поточного рівня ліквідності та платоспроможності, а також прогноз платоспроможності підприємства; оцінку фінансової стійкості; аналіз рентабельності підприємства; оцінку ділової активності.

Література: 1, с. 446–448; 2, с. 173–196].

Тема 11. Інвестиційна діяльність підприємства (3 години лекційних занять).

Лекція 14. Класифікація інвестицій. Інвестиційні проекти

Поняття «нововведення», «інвестиції», «капітальні вкладення» та взаємозв'язок між ними. Класифікація інвестицій. Відновлювальні різновиди капітальних вкладень: нове будівництво, реконструкція, розширення та технічне переозброєння.

Поняття та основні характеристики інвестиційного проекту. Класифікація проектів. Зміст техніко-економічного, фінансового та загальноекономічного аналізу. Завдання екологічної та соціальної експертизи проекту. Умови, за дотримання яких проект може вважатися вивіреним і готовим для передачі на стадію детальної розробки та реалізації.

Література: [1, с. 159–205; 2, с. 197–207].

Лекція 15. Оцінка ефективності інвестиційних проектів

Підходи до оцінки ефективності інвестиційних проектів. Суть концепції вартості грошей з урахуванням часу, поняття та методичні основи розрахунку майбутньої та теперішньої вартості грошових потоків. Методичні основи визначення та

інтерпретації показників чистої теперішньої вартості, внутрішньої норми рентабельності, строку окупності.

Література: [1, с. 159–205; 2, с. 197–207].

Денна форма навчання на базі ОКР «Молодший бакалавр»

Змістовий модуль 1. Економічні основи виробничої діяльності підприємства
(4 години лекційних занять)

Тема 2. Основні засоби підприємства (1 година лекційних занять).

Тема 3. Оборотні кошти підприємства (1 година лекційних занять).

Лекція 1. Основні засоби та оборотні кошти підприємства

Поняття активів та склад оборотних і необоротних активів підприємства. Поняття основних засобів. Класифікація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку, залежно від виду діяльності підприємства, за характером участі основних засобів у сфері матеріального виробництва та за роллю в процесі виробництва. Види вартісної оцінки основних засобів: первісна, переоцінена, залишкова, середньорічна, амортизована, ліквідаційна.

Поняття зносу, амортизації, строку корисного використання основних засобів. Методи нарахування амортизації: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий, сфера їх застосування.

Методичні основи обчислення та інтерпретація узагальнюючих показників використання основних засобів: фондівдачі, фондомісткості, фондоозброєності та рентабельності основних засобів. Методика обчислення, інтерпретація та максимально прийнятні значення приватних показників використання основних засобів: коефіцієнта екстенсивного, інтенсивного навантаження, інтегрального та коефіцієнта змінності.

Поняття оборотних коштів підприємства як сукупності грошових коштів підприємства, необхідних для формування й забезпечення кругообігу оборотних виробничих засобів і засобів обігу. Поняття оборотних виробничих засобів і засобів обігу, склад цих двох груп оборотних засобів.

Зміст та доцільність нормування оборотних коштів. Нормовані та ненормовані оборотні кошти.

Методика розрахунку та інтерпретація показників ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнта оборотності оборотних коштів, коефіцієнта авантаження, тривалості обороту та рентабельності оборотних коштів. Методика розрахунку та інтерпретація абсолютного та відносного вивільнення оборотних коштів.

Література: [1, с. 105–120; 2, с. 19–41];

[1, с. 127–133, с. 150–158; 2, с. 42–65].

Тема 4. Персонал підприємства та продуктивність праці (1 година лекційних занять).

Тема 5. Оплата і мотивація праці (1 година лекційних занять).

Лекція 2. Персонал підприємства, продуктивність, оплата і мотивація праці

Поняття «трудові ресурси» та «персонал підприємства». Класифікація персоналу підприємства за ознаками: участі у виробничому процесі, виконуваними функціями, професіями та спеціальностями, кваліфікаційним рівнем.

Сфера застосування, вихідні дані та порядок розрахунку чисельності робітників трьома основними методами: за трудомісткістю робіт, за нормами обслуговування та за робочими місцями.

Поняття «продуктивність праці», методи її вимірювання. Методика розрахунку трудомісткості продукції. Вихідні дані та методичні основи визначення виробітку. Середньорічний, середньоденний та середньогодинний показники виробітку.

Поняття заробітної плати та мінімальної заробітної плати згідно з діючим законодавством. Складові витрат на оплату праці: основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Тарифна система як основа організації оплати праці на вітчизняних підприємствах, її складові: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники). Форми оплати праці у рамках тарифної системи: відрядна та почасова, їх переваги та недоліки, умови застосування. Системи нарахування заробітної плати у межах відрядної форми оплати праці: пряма відрядна, непряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна й акордна. Системи нарахування заробітної плати у межах почасової форми оплати праці.

Література: [1, с. 79–104, 379–383; 2, с. 66–88];

[1, с. 384–412; 2, с. 89–115].

Змістовий модуль 2. Економічний механізм діяльності підприємства (5 годин лекційних занять).

Тема 6. Загальна характеристика продукції (1 година лекційних занять).

Тема 7. Витрати та собівартість продукції (1 година лекційних занять).

Лекція 3. Загальна характеристика продукції. Витрати та собівартість продукції

Економічна сутність категорій «готові вироби», «напівфабрикати», «незавершене виробництво».

Вимірники обсягу продукції: натуральні, умовно-натуральні, трудові та вартісні. Склад та методика визначення вартісних показників обсягу продукції: товарної, валової, реалізованої та чистої продукції.

Поняття витрат. Склад витрат підприємства. Порядок визначення витрат за видами діяльності підприємства: основною, операційною, фінансовою, інвестиційною, звичайною.

Склад витрат операційної діяльності підприємства. Склад витрат звичайної діяльності підприємства.

Поняття виробничої собівартості промислової продукції, її склад за калькуляційними статтями. Склад собівартості реалізованої продукції.

Література: [1, с. 334–337; 2, с. 116–124];

[1, с. 415–435; 2, с. 125–143].

Тема 8. Ціни на продукцію (послуги) підприємства (1 година лекційних занять).

Тема 9. Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства (1 година лекційних занять).

Лекція 4. Ціни на продукцію (послуги) підприємства. Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства

Співвідношення економічної цінності та ціни продукції. Поняття ціни. Класифікація цін залежно від: ступеня участі держави в процесі ціноутворення, обліку транспортних та інших супутніх витрат у ціні. Порядок формування цін на продукцію підприємства.

Поняття цінової політики. Сутність активної та пасивної політики цін підприємства. Поняття стратегії ціноутворення. Типові стратегії: високих, 14 низьких та нейтральних цін.

Поняття методу ціноутворення. Групи методів ціноутворення: витратні, ціннісні, основані на діях конкурентів. Основні методи визначення ціни, їх переваги і недоліки, умови застосування.

Поняття доходу та прибутку. Групування показників доходу і прибутку в розрізі видів діяльності підприємства. Методика розрахунку показників: валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, прибутку від звичайної діяльності, чистого прибутку.

Показники економічної ефективності. Методичні основи визначення показників: рентабельності продукції, рентабельності власного капіталу, рентабельності сукупних активів підприємства.

Поняття точки беззбитковості. Аналітичний та графічний методи визначення точки беззбитковості. Поняття запасу міцності. Визначення та інтерпретація коефіцієнта запасу міцності.

Література: [1, с. 436–445; 2, с. 145–153];

[1, с. 449–480; 2, с. 154–172].

Тема 11. Інвестиційна діяльність підприємства (1 година лекційних занять).

Лекція 5. Інвестиційна діяльність підприємства

Поняття «нововведення», «інвестиції», «капітальні вкладення» та взаємозв'язок між ними. Відновлювальні різновиди капітальних вкладень: нове будівництво, реконструкція, розширення та технічне переозброєння.

Поняття та основні характеристики інвестиційного проекту. Зміст техніко-економічного, фінансового та загальноекономічного аналізу. Умови, за дотримання яких проект може вважатися вивіреном і готовим для передачі на стадію детальної розробки та реалізації.

Підходи до оцінки ефективності інвестиційних проектів. Суть концепції вартості грошей з урахуванням часу, поняття та методичні основи розрахунку майбутньої та теперішньої вартості грошових потоків. Методичні основи визначення та інтерпретації показників чистої теперішньої вартості, внутрішньої норми рентабельності, строку окупності.

Література: [1, с. 159–205; 2, с. 197–207].

Заочна форма навчання на базі ПЗСО

Змістовий модуль 1. Економічні основи виробничої діяльності підприємства (4 години лекційних занять)

Тема 2. Основні засоби підприємства (1 година лекційних занять).

Тема 3. Оборотні кошти підприємства (1 година лекційних занять).

Лекція 1. Основні засоби та оборотні кошти підприємства

Поняття активів та склад оборотних і необоротних активів підприємства. Поняття основних засобів. Класифікація основних засобів для цілей

бухгалтерського обліку, залежно від виду діяльності підприємства, за характером участі основних засобів у сфері матеріального виробництва та за роллю в процесі виробництва. Види вартісної оцінки основних засобів: первісна, переоцінена, залишкова, середньорічна, амортизована, ліквідаційна.

Поняття зносу, амортизації, строку корисного використання основних засобів. Методи нарахування амортизації: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий, сфера їх застосування.

Методичні основи обчислення та інтерпретація узагальнюючих показників використання основних засобів: фондоддачі, фондомісткості, фондоозброєності та рентабельності основних засобів. Методика обчислення, інтерпретація та максимально прийнятні значення приватних показників використання основних засобів: коефіцієнта екстенсивного, інтенсивного навантаження, інтегрального та коефіцієнта змінності.

Поняття оборотних коштів підприємства як сукупності грошових коштів підприємства, необхідних для формування й забезпечення кругообігу оборотних виробничих засобів і засобів обігу. Поняття оборотних виробничих засобів і засобів обігу, склад цих двох груп оборотних засобів.

Зміст та доцільність нормування оборотних коштів. Нормовані та ненормовані оборотні кошти.

Методика розрахунку та інтерпретація показників ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнта оборотності оборотних коштів, коефіцієнта завантаження, тривалості обороту та рентабельності оборотних коштів. Методика розрахунку та інтерпретація абсолютного та відносного вивільнення оборотних коштів.

Література: [1, с. 105–120; 2, с. 19–41];

[1, с. 127–133, с. 150–158; 2, с. 42–65].

Тема 4. Персонал підприємства та продуктивність праці (1 година лекційних занять).

Тема 5. Оплата і мотивація праці (1 година лекційних занять).

Лекція 2. Персонал підприємства, продуктивність, оплата і мотивація праці

Поняття «трудові ресурси» та «персонал підприємства». Класифікація персоналу підприємства за ознаками: участі у виробничому процесі, виконуваними функціями, професіями та спеціальностями, кваліфікаційним рівнем.

Сфера застосування, вихідні дані та порядок розрахунку чисельності робітників трьома основними методами: за трудомісткістю робіт, за нормами обслуговування та за робочими місцями.

Поняття «продуктивність праці», методи її вимірювання. Методика розрахунку трудомісткості продукції. Вихідні дані та методичні основи визначення виробітку. Середньорічний, середньоденний та середньогодинний показники виробітку.

Поняття заробітної плати та мінімальної заробітної плати згідно з діючим законодавством. Складові витрат на оплату праці: основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Тарифна система як основа організації оплати праці на вітчизняних підприємствах, її складові: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів

і тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники). Форми оплати праці у рамках тарифної системи: відрядна та почасова, їх переваги та недоліки, умови застосування. Системи нарахування заробітної плати у межах відрядної форми оплати праці: пряма відрядна, непряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна й акордна. Системи нарахування заробітної плати у межах почасової форми оплати праці.

Література: [1, с. 79–104, 379–383; 2, с. 66–88];

[1, с. 384–412; 2, с. 89–115].

Змістовий модуль 2. Економічний механізм діяльності підприємства (4 години лекційних занять).

Тема 7. Витрати та собівартість продукції (1 година лекційних занять).

Тема 8. Ціни на продукцію (послуги) підприємства (1 година лекційних занять).

Лекція 3. Витрати та собівартість продукції. Ціни на продукцію (послуги) підприємства

Поняття витрат. Склад витрат підприємства. Порядок визначення витрат за видами діяльності підприємства: основною, операційною, фінансовою, інвестиційною, звичайною.

Склад витрат операційної діяльності підприємства. Склад витрат звичайної діяльності підприємства.

Поняття виробничої собівартості промислової продукції, її склад за калькуляційними статтями. Склад собівартості реалізованої продукції.

Співвідношення економічної цінності та ціни продукції. Поняття ціни. Класифікація цін залежно від: ступеня участі держави в процесі ціноутворення, обліку транспортних та інших супутніх витрат у ціні. Порядок формування цін на продукцію підприємства.

Поняття цінової політики. Сутність активної та пасивної політики цін підприємства. Поняття стратегії ціноутворення. Типові стратегії: високих, низьких та нейтральних цін.

Поняття методу ціноутворення. Групи методів ціноутворення: витратні, ціннісні, основані на діях конкурентів. Основні методи визначення ціни, їх переваги і недоліки, умови застосування.

Література: [1, с. 415–435; 2, с. 125–143];

[1, с. 436–445; 2, с. 145–153].

Тема 9. Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства (1 година лекційних занять).

Тема 11. Інвестиційна діяльність підприємства (1 година лекційних занять).

Лекція 4. Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства. Інвестиційна діяльність підприємства

Поняття доходу та прибутку. Групування показників доходу і прибутку в розрізі видів діяльності підприємства. Методика розрахунку показників: валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, прибутку від звичайної діяльності, чистого прибутку.

Показники економічної ефективності. Методичні основи визначення показників: рентабельності продукції, рентабельності власного капіталу, рентабельності

сукупних активів підприємства.

Поняття точки безбитковості. Аналітичний та графічний методи визначення точки безбитковості. Поняття запасу міцності. Визначення та інтерпретація коефіцієнта запасу міцності.

Поняття «нововведення», «інвестиції», «капітальні вкладення» та взаємозв'язок між ними. Відновлювальні різновиди капітальних вкладень: нове будівництво, реконструкція, розширення та технічне переозброєння.

Поняття та основні характеристики інвестиційного проекту. Зміст техніко-економічного, фінансового та загальноекономічного аналізу. Умови, за дотримання яких проект може вважатися вивіреною і готовим для передачі на стадію детальної розробки та реалізації.

Підходи до оцінки ефективності інвестиційних проектів. Суть концепції вартості грошей з урахуванням часу, поняття та методичні основи розрахунку майбутньої та теперішньої вартості грошових потоків. Методичні основи визначення та інтерпретації показників чистої теперішньої вартості, внутрішньої норми рентабельності, строку окупності.

Література: [1, с. 449–480; 2, с. 154–172];

[1, с. 159–205; 2, с. 197–207].

Заочна форма навчання на базі ОКР «Молодший бакалавр»

Змістовий модуль 1. Економічні основи виробничої діяльності підприємства
(2 години лекційних занять)

Тема 2. Основні засоби підприємства (1 година лекційних занять).

Тема 3. Оборотні кошти підприємства (1 година лекційних занять).

Лекція 1. Основні засоби та оборотні кошти підприємства

Поняття активів та склад оборотних і необоротних активів підприємства. Поняття основних засобів. Класифікація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку, залежно від виду діяльності підприємства, за характером участі основних засобів у сфері матеріального виробництва та за роллю в процесі виробництва. Види вартісної оцінки основних засобів: первісна, переоцінена, залишкова, середньорічна, амортизована, ліквідаційна.

Поняття зносу, амортизації, строку корисного використання основних засобів. Методи нарахування амортизації: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий, сфера їх застосування.

Методичні основи обчислення та інтерпретація узагальнюючих показників використання основних засобів: фондоддачі, фондомісткості, фондоозброєності та рентабельності основних засобів. Методика обчислення, інтерпретація та максимально прийнятні значення приватних показників використання основних засобів: коефіцієнта екстенсивного, інтенсивного навантаження, інтегрального та коефіцієнта змінності.

Поняття оборотних коштів підприємства як сукупності грошових коштів підприємства, необхідних для формування й забезпечення кругообігу оборотних виробничих засобів і засобів обігу. Поняття оборотних виробничих засобів і засобів обігу, склад цих двох груп оборотних засобів.

Зміст та доцільність нормування оборотних коштів. Нормовані та ненормовані

оборотні кошти.

Методика розрахунку та інтерпретація показників ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнта оборотності оборотних коштів, коефіцієнта завантаження, тривалості обороту та рентабельності оборотних коштів. Методика розрахунку та інтерпретація абсолютного та відносного вивільнення оборотних коштів.

Література: [1, с. 105–120; 2, с. 19–41];

[1, с. 127–133, с. 150–158; 2, с. 42–65].

Змістовий модуль 2. Економічний механізм діяльності підприємства (2 години лекційних занять).

Тема 7. Витрати та собівартість продукції (1 година лекційних занять).

Тема 9. Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства (1 година лекційних занять).

Лекція 2. Витрати та собівартість продукції. Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства

Поняття витрат. Склад витрат підприємства. Порядок визначення витрат за видами діяльності підприємства: основною, операційною, фінансовою, інвестиційною, звичайною.

Склад витрат операційної діяльності підприємства. Склад витрат звичайної діяльності підприємства.

Поняття виробничої собівартості промислової продукції, її склад за калькуляційними статтями. Склад собівартості реалізованої продукції.

Поняття доходу та прибутку. Групування показників доходу і прибутку в розрізі видів діяльності підприємства. Методика розрахунку показників: валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, прибутку від звичайної діяльності, чистого прибутку.

Показники економічної ефективності. Методичні основи визначення показників: рентабельності продукції, рентабельності власного капіталу, рентабельності сукупних активів підприємства.

Поняття точки беззбитковості. Аналітичний та графічний методи визначення точки беззбитковості. Поняття запасу міцності. Визначення та інтерпретація коефіцієнта запасу міцності.

Література: [1, с. 415–435; 2, с. 125–143]; [1, с. 449–480; 2, с. 154–172].

5. Практичні заняття

Мета проведення практичних занять – закріплення знань та умінь щодо розроблення перспективних, поточних та бізнес-планів діяльності підприємства, які всебічно обґрунтовують процес реалізації стратегічних змін, включаючи контроль виконання планів, можливості й доцільності їх коригування, та деталізують їх у поточних і оперативних планах, що визначають повсякденну діяльність підприємства.

Перелік тем практичних занять наведено у таблиці.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр»
1	Підприємництво як вид господарської діяльності. Організаційно-правові основи діяльності підприємства	1	
2	Основні засоби підприємства	2	1
3	Оборотні кошти підприємства	2	1
4	Персонал підприємства та продуктивність праці	2	1
5	Оплата і мотивація праці	2	1
6	Загальна характеристика продукції	1	1
7	Витрати та собівартість продукції	1	1
8	Ціни на продукцію (послуги) підприємства	1	1
9	Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства	1	1
10	Фінансова діяльність підприємства	1	
11	Інвестиційна діяльність підприємства	1	1
Усього годин		15	9

6. Самостійна робота

Під час самостійної роботи здобувачі вивчають як матеріал аудиторних занять курсу, так і питання, винесенні на самостійне вивчення. Самостійна робота планується на кожну годину аудиторного часу і на питання винесенні на самостійне вивчення. Розподіл часу самостійної роботи виконується згідно плану навчального процесу та робочого плану дисципліни. Під час самостійної роботи здобувачі звертаються до літератури теоретичного курсу та допоміжної методичної літератури в разі необхідності.

Перелік питань до самостійної підготовки здобувачів, коментарі до вивчення матеріалу та перелік літературних джерел наведений нижче.

Сутність завдання	Коментарі	Література до виконання самостійної роботи
1	2	3
Тема 1. Підприємництво як вид господарської діяльності. Організаційно-правові основи діяльності підприємства		
Основні засоби регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання	Необхідно ознайомитися з основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання: державним замовленням, державним завданням; ліцензуванням, патентуванням і квотуванням; сертифікацією та стандартизацією; застосуванням нормативів та лімітів; регулюванням цін і тарифів; наданням інвестиційних, податкових та інших пільг; наданням дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Поняття та мета створення торгово-промислових палат	Слід розглянути торгово-промислові палати як добровільні об'єднання підприємців та організацій, що створюються з метою сприяння розвитку національної економіки, її інтеграції у світове господарство, а також створення сприятливих умов для підприємницької діяльності в Україні.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Установчі документи господарських товариств	Необхідно розглядом установчі документи господарських товариств (акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю, товариств з додатковою відповідальністю, повних товариств, командитних товариств)	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Порівняльна характеристика основних типів організаційних структур	При розгляді цього питання потребує уваги, зокрема визначення переваг і недоліків основних типів організаційних структур і, виходячи з цього, умов господарювання для доцільного застосування	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Тема 2. Основні засоби підприємства		
Встановлені Податковим кодексом України обмеження щодо мінімально допустимих строків амортизації за групами основних засобів та застосування методів прискореної амортизації	Слід звернути увагу на встановлені Податковим кодексом України обмеження щодо мінімально допустимих термінів амортизації за групами основних засобів та застосування методів прискореної амортизації при розрахунку прибутку підприємства, що підлягає оподаткуванню.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Ступінь фізичного та морального зносу основних засобів у вітчизняній промисловості порівняно з розвиненими країнами світу	До показників технічного стану основних засобів належать коефіцієнти зносу та придатності. Доцільно розглянути значення цих показників за видами діяльності в Україні порівняно з розвиненими країнами світу. При цьому необхідно підкреслити, що високий ступінь фізичного та морального зносу основних засобів у вітчизняній промисловості спричиняє низьку ефективність	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]

	виробництва та неконкурентоспроможність продукції на міжнародних ринках. Подолати таку ситуацію можна лише у разі оновлення і введення в експлуатацію нових виробничих потужностей на сучасній інноваційній основі.	
Порядок визначення та відмінності фондів часу роботи устаткування	При вивченні коефіцієнта екстенсивного навантаження, який характеризує ступінь використання однотипного обладнання за певний час, необхідно розглянути порядок визначення та відмінності календарного, номінального (режимного), ефективного (дійсного) та фактичного фондів часу роботи устаткування.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Основні шляхи підвищення ефективності використання основних засобів	Слід визначити основні шляхи підвищення ефективності використання основних засобів.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Виробнича потужність підприємства	Розрізняють проектну та виробничу потужність. Проектна визначається при будівництві нового підприємства, виробнича – для діючого. Необхідно ознайомитися з поняттям виробничої потужності та одиницями її виміру, які залежно від виду діяльності підприємства та типу виробництва можуть бути натуральними, умовно-натуральними, вартісними. Слід розглянути три види виробничої потужності залежно від часу визначення: вхідну, вихідну та середньорічну, та методику їх розрахунку. Доцільно також розглянути основні чинники, які визначають виробничу потужність: номенклатуру та асортимент продукції, кількість встановленого устаткування, розмір виробничих площ, прогресивні технічно обґрунтовані норми продуктивності устаткування, режим роботи підприємства, фонд часу роботи устаткування. Далі можна переходити до вивчення методичних основ розрахунку виробничої потужності. Зокрема, дослідити взаємозв'язок виробничої потужності підприємства, провідного цеху та провідної групи устаткування цеху. Провідними є цехи, в яких зосереджено найбільшу частину основних засобів та на вироблення продукції витрачається найбільша кількість праці. Провідною є група устаткування, що має максимальну питому вагу у загальній кількості або вартості основних засобів провідного цеху та на якій виконуються найбільш трудомісткі операції. Студентам слід ознайомитися з переліками провідних цехів та груп устаткування за видами економічної діяльності промислових підприємств. Необхідно опанувати три типові групи розрахунків виробничої потужності: верстатного устаткування з перервним режимом роботи, устаткування періодичної дії з безперервним режимом роботи, а також пропускної здатності виробничої площі. Завершити вивчення теми	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]

	доцільно розглядом основних шляхів поліпшення використання виробничої потужності.	
Тема 3. Оборотні кошти підприємства		
Методи розрахунку нормативів оборотних коштів: аналітичний, коефіцієнтний і прямого розрахунку	Доцільно ознайомитися з трьома методами розрахунку нормативів оборотних коштів: аналітичним, коефіцієнтним і прямого розрахунку. Останній є науково обґрунтованим розрахунком нормативів за кожним нормованим елементом оборотних коштів. Оскільки у практиці господарювання метод прямого розрахунку є основним, студентам необхідно опанувати прийоми визначення цим методом нормативів оборотних коштів: у виробничих запасах, незавершеному виробництві, залишках готової продукції.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства	Доцільно визначити шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Тема 4. Персонал підприємства та продуктивність праці		
Реальні та потенційні трудові ресурси	Слід відрізнити реальні та потенційні трудові ресурси.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Методичні основи визначення забезпеченості підприємства персоналом	Забезпеченість підприємства персоналом визначається порівнянням фактичної кількості працівників за категоріями і професіями з плановою потребою.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Тема 5. Оплата і мотивація праці		
Різниця між номінальною та реальною заробітною платою	Слід розрізнити номінальну та реальну заробітну плату.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Цільова спрямованість, принципи, напрями та критерії реалізації головних функцій заробітної плати	Заробітна плата виконує кілька функцій, головними з яких є відтворювальна, стимулююча, регулююча, соціальна. Необхідно розглянути цільову спрямованість, принципи, напрями та критерії реалізації головних функцій зарплати.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Концептуальні характеристики моделей мотивації	Необхідно ознайомитися з концептуальними характеристиками моделей мотивації, які ґрунтуються на теоріях: потреб, очікування, справедливості.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Тема 6. Загальна характеристика продукції		
Номенклатура та асортимент продукції	Необхідно розрізнити номенклатуру та асортимент продукції підприємства.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Тема 7. Витрати та собівартість продукції		
Класифікація витрат за ознаками: єдність складу (однорідність) витрат, календарний період, доцільність витрачання	Необхідно розглянути класифікацію витрат за такими ознаками, як: єдність складу (однорідність) витрат, календарний період, доцільність витрачання	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]

Групування витрат операційної діяльності за економічними елементами	Особливу увагу слід приділити групуванню витрат операційної діяльності за економічними елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Методичні основи розподілу постійних загальновиробничих витрат на кожен об'єкт витрат і визначення нерозподілених постійних загальновиробничих витрат	Доцільно розглянути методичні основи розподілу постійних загальновиробничих витрат на кожен об'єкт витрат і визначення нерозподілених постійних загальновиробничих витрат, які включаються до складу собівартості реалізованої продукції у періоді їх виникнення	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Тема Т8. Ціни на продукцію (послуги) підприємства		
Класифікація цін залежно від: можливості зміни ціни договору, виду економічної діяльності	Необхідно розглянути класифікацію цін залежно від: можливості зміни ціни договору, виду економічної діяльності	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Сучасна концепція управління, згідно з якою головною метою діяльності підприємства повинно бути постійне збільшення його акціонерної вартості	Доцільно ознайомитися із сучасною концепцією управління, згідно з якою головною метою діяльності підприємства повинно бути постійне збільшення його акціонерної вартості	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Тема Т9. Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства		
Факторна модель аналізу рентабельності сукупних активів підприємства	Доцільно розглянути факторну модель аналізу рентабельності сукупних активів підприємства як добутку показників рентабельності реалізації та оборотності сукупних активів	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Тема Т10. Фінансова діяльність підприємства		
Схематичне представлення потоків грошових коштів підприємства	Необхідно розглянути схематичне представлення потоків грошових коштів підприємства	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Перелік користувачів інформації щодо фінансового стану підприємства та мета його оцінки	Доцільно визначити перелік користувачів інформації щодо фінансового стану підприємства та мету його оцінки	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Тема Т11. Інвестиційна діяльність підприємства		
Джерела фінансування капітальних вкладень	Слід ознайомитися з фінансовими джерелами капітальних вкладень, які поділяються на власні та позикові.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]

Основні джерела та можливі причини відхилення ідей проектів	Необхідно розглянути основні джерела ідей проектів, якими можуть бути: незадоволений попит, надлишкові ресурси, ініціатива підприємців, реакція на політичний тиск, інтереси кредиторів. Після формування певної кількості альтернативних ідей проекту необхідно виконати їх попередню експертизу й виключити з подальшого розгляду свідомо неприйнятні. Слід розглянути можливі причини відхилення ідеї проекту.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Методичні основи попереднього аналізу здійсненності проекту	Попередній аналіз здійснимості проекту зазвичай проводиться з використанням експертних оцінок. При вивченні цього аспекту теми необхідно розглянути основні кроки реалізації даної методики та ознайомитися з характеристиками проекту, які розглядаються як фактори його ефективності при попередньому аналізі.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Теоретичні основи дисконтування	Економічно більш обґрунтованими для оцінки проектів капітальних вкладень є методи дисконтування грошових потоків, які використовують концепцію вартості грошей з урахуванням часу. Необхідно розглянути суть цієї концепції, поняття та методичні основи розрахунку майбутньої та теперішньої вартості грошових потоків.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]
Переваги та недоліки показників ефективності проекту	При аналізі ефективності проектів використовують такі показники, як: чиста теперішня вартість, внутрішня норма рентабельності, строк окупності. На практичних прикладах слід опанувати методичні основи визначення цих показників, їх інтерпретацію, переваги та недоліки при оцінці проектів.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]

7 Критерії оцінювання

Передбачається використання модульно-рейтингової системи оцінювання знань. Основною формою контролю знань здобувачів в кредитно-модульній системі є складання здобувачами всіх запланованих модулів. Формою контролю є накопичувальна система. Складання модуля передбачає виконання здобувачем комплексу заходів, передбачених семестровим графіком освітнього процесу та контролю знань здобувачів, затверджених деканом факультету

Контрольні заходи включають:

- поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів;
- підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль знань та умінь здобувачів денної форми навчання включає:

- періодичне оцінювання (опитування (усне або письмове), тестування на практичних заняттях та/або у системі Moodle DDMA);
- оцінювання самостійної роботи, а саме виконання індивідуального завдання (доповідь з презентацією на практичних заняттях, публікація тез доповіді до наукової конференції / семінару та/або наукової статті за обраною тематикою);

– модульний контроль, що проводиться у формі підсумкової контрольної роботи за відповідний змістовий модуль та колоквиуму і має на меті оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни.

Оцінювання знань здобувача під час занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння здійснювати узагальнення інформації, обґрунтовувати власну точку зору та робити висновки; грамотність подачі матеріалу та оформлення роботи.

Поточний контроль знань та умінь здобувачів заочної форми навчання включає підсумкову тестову контрольну роботу (виконується здобувачем індивідуально в системі Moodle DDMA).

Підсумковий контроль знань та компетентностей здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового заліку, завданням якого є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Контроль знань здобувачів здійснюється за рейтинговою накопичувальною (100-бальною) системою, яка передбачає складання обов'язкових контрольних точок.

Здобувач, який склав усі контрольні точки і набрав 55 і більше балів на початок сесії, має право отримати підсумкову оцінку без складання заліку.

Переведення набраних здобувачем балів за 100-бальною шкалою в оцінки за національною (5-бальною) шкалою та шкалою ECTS здійснюється в відповідності до таблиці:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи)	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
75 – 80	C		
65 – 74	D		
55–64	E	задовільно	

30–54	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 – 29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Склад і графік складання контрольних точок дисципліни «Підприємницька діяльність та економіка підприємства», форми і терміни контролю (спеціальність 051 Економіка) для денної та заочної форми навчання наведено у семестровому графіку (додаток А).

8. Рекомендована література

Базова

1. *Економіка підприємства* : підруч. / за ред. С. Ф. Покропивного. К. : КНЕУ, 2006. 528 с.
2. Єрфорт І. Ю., Єрфорт О. Ю. *Економіка промислового підприємства* : навчальний посібник. Краматорськ: ДДМА, 2013. 220 с.

Допоміжна

3. Афанасьєв М. В., Плоха О. Б. *Економіка підприємства* : підручник. К.: Ліра-К, 2013. 664 с.
4. Гой І. В. *Підприємництво* : навч. посіб. К.: Ліра-К, 2013. 368 с.
5. Грибик І. І. *Економіка та управління підприємством: теорія і практика* : навч. посіб. К.: Ліра-К, 2014. 428 с.
6. Шарко М. В., Мешкова-Кравченко Н. В., Радкевич О. М. *Економіка підприємства* : навч. посіб. Херсон : Олді-плюс, 2014. 436 с.
7. Яркіна Н. М. *Економіка підприємства* : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2015. 498 с.
8. Доберчак Н. І. *Економіка виробництва* : навч. посіб. К.: Ліра-К, 2015. 258 с.
9. *Економіка підприємства: компетентність і ефективність розвитку* : навч. посіб. / за заг. ред. В. С. Пономаренка. К.: Ліра-К, 2013. 152 с.
10. Захарченко В. І. *Економіка підприємства* : навч. посіб. К.: Ліра-К, 2014. 300 с.

Електронні ресурси з дисципліни

11. Законодавство України. Веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>.
12. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: [http:// www.ukrstat.gov.ua /](http://www.ukrstat.gov.ua/)
13. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/>
14. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. URL: <https:// www.nbu.gov.ua>.

ДОДАТОК А СЕМЕСТРОВИЙ ГРАФІК

Склад і графік складання контрольних точок дисципліни «Підприємницька діяльність та економіка підприємства», форми і терміни контролю (спеціальності: 131 "Прикладна механіка", 133 "Галузеве машинобудування", 136 "Металургія", 141 "Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка", 151 "Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології") для денної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка		Тиждень
		min	max	
1	Аудиторна робота здобувача оцінюється на основі його відповідей на заняттях, активності у роботі протягом семестру. Поточний контроль – усне опитування в ході лекцій та практичних заняттях, оцінювання правильності вирішення тестових, практичних та ситуаційних завдань на практичних заняттях та при виконанні самостійної роботи. Здобувач здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації.	0	10	1-14
2	Модульна контрольна робота №1 проводиться в години практичних занять протягом 2 аудиторних годин (Здобувач здатний виконати розрахунково-аналітичні завдання за темами: основні засоби підприємства, оборотні кошти підприємства, персонал підприємства та продуктивність праці, оплата праці)	30	45	6
3	Індивідуальне завдання №1 проводиться в години практичних занять протягом 2 аудиторних годин (Здобувач виконує розрахунково-аналітичне завдання з визначення виробничої собівартості та ціни продукції підприємства у вигляді калькуляції за типовою номенклатурою калькуляційних статей)	5	10	10
4	Письмове теоретичне опитування проводиться в години лекційних занять протягом 1 аудиторної години (Здобувач виконує тестові теоретичні запитання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни)	20	35	13
Оцінка поточної успішності за 100-бальною шкалою (коефіцієнт вагомості=0,5)		55	100	
Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,5) (Екзамен)		55	100	

Загальний рейтинг = 0,5*оцінка поточної успішності+0,5*оцінка підсумкового контролю

Перелік обов'язкових контрольних точок для оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка	
		min	max
1	Поточний контроль (коефіцієнт вагомості=0,4) Тестова контрольна робота, яка виконується здобувачем індивідуально в системі «Moodle»	55	100
2	Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,6) (Письмовий екзамен) Здобувач виконав аналітично-розрахункові завдання та навів аргументовані відповіді на питання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни	55	100

Робочу програму складено

доц. кафедри економіки підприємства, канд. тех. наук

Сергій КАСЬЯНЮК